

PROTOKOLL

Projekt: Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneering

Teema: Trassialternatiivide tutvustamine

Kuupäev: 27.02.2025, kl 17.30

Asukoht: Hellamaa Külakeskus

Protokollija: Evelin Kuusik, Kairi Mänd

Osalejad: Registreerimislehel (48 osalejat)

Päevakord:

- Planeeringu eesmärk (miks ja mida)
- Miks on uut elektriühendust vaja?
- Visandamise põhimõtted ja visandatud koridorid
- Kaasamine
- Mis juhtub peale planeeringu kehtestamist?
- Küsimused ja avatud arutelu

Avaliku arutelu ettekandega saab tutvuda projekti kodulehel, <https://riigiplaneering.ee/riigi-eriplaneeringud/eesti-lati-neljas-elektriuhendus/eesti-lati-neljanda-elektriuhenduse>.

Arutelu:**Küsimus: Miks me nii vara kokku tulime, kui mereelustiku uuring on alles koostamisel? Miks me ei oodanud uuringut ära?**

Anni Konsap Skepast&Puhkim OÜ (edaspidi SKPK): Tulimegi siia, et tutvustada võimalikult vara trassialternatiive. Tihti heidetakse ette, et tuleme liiga hilises etapis, kui enam lahendust mõjutada ei saa. Soovime saada Teie kui elanike sisendit trasside asukohtade täpsustamiseks. Eesmärk on täna tutvustada seni tehtud ja mis edasi saama hakkab võimalikult varases etapis. Kuna antud planeering ei puuduta vaid Muhu saart, siis me vajame infot koridoride täpsustamiseks.

Priit Heinla Elering AS (edaspidi Elering): Kõik alternatiivid võiksid olla tehniliselt elluviidavad. Me ei tea veel uuringu lõpptulemusi. Juhul kui selgub, et läbi mere ei saa minna, siis me tahame juba praegu hinnata keskkonnamõjusid ka maismaal ja leida trass, mis Muhu elanike jaoks kõige aktsepteeritavam. Vajame selleks juba täna teilt sisendit. Kõik alternatiivid on täna võrdsed. Kui peame valima maismaa trassi, siis see peab olema võimalikult elluviidav.

Küsimus: Rääkisime lähteülesande etapis olemasoleva 110 kV liinikoridori eelistamisest. Miks toimus selline kiire muutus, et ei kasutata olemasoleva liini koridori. Me ei ole saanud selle muudatuse põhjuste osas tagasisidet. Mis on selle muutuse peamised põhjused? Meie soov on, et maksimaalselt kasutada olemasolevat liinikoridori.

SKPK: Eleringi tehniliste kriteeriumite tingimuste tõttu oleme valinud teise alternatiivse koridori. Kaabli pikkus alajaamast alajaama võib olla maksimaalselt 50 km. Selleks et vältida, et Muhu saarele peaks alajaama rajama, mis suurema mõjuga objekt kui kaabel. Seetõttu leidsime uue kordori, mis kulgeb mööda Muhu lõunarannikut. Vanas koridorid läheks see trass pikemaks kui 50 km.

Elering: Kaablil tekib reaktiivenergiat, mida on vaja kompenseerida. Kompenseerimise jaoks on alajaamu vaja.

Küsimus: Kui pikad on merekaablid?

Eling: Kaardi pealt on võimalik pikkusi mõõta. Üldiselt on Elingi eelistus ka merekaabel. Põhjus on see sama, miks me oleme täna siin – maaomanikud. Läbirääkimisprotsessid maaomanikega on pikad, me ei soovi metsa vähemaks võtta. Kui võimalus on, siis eelistus jääb merekaabel.

Arvamus: Sellest lähtuvalt olemasolev trassikoridor on parim. Saab kohe ehitamisega pihta hakata.

Eling: Üks probleem siiski on. 110 kV läbib looduskaitsealasid. Me oleme proovinud looduskaitsealasid vältida.

Küsimus: Kuidas saab nii olla, et kohalikele on looduskaitsealadel palju piiranguid, aga kaablit tohib rajada sinna?

SKPK: Me vaatame lahenduses olemasoleva 110 kV liinikoridori kasutamise veelkord üle ja võtame siit Teie ettepanekud kaasa.

Küsimus: Kas on uuritud, mis mõjud on 330 kV kaablil – mis väljad seal tekivad?

Eling: Selle planeeringu raames viiakse läbi tervisemõju uuringud. Üks nendest uuringutest on elektromagnetvälja uuring. Modelleeritakse nii õhuliine kui maakaableid. Kaablid on varjestatud, nad on kesta sees ja nende magnetväli on maandatud.

Küsimus: Erinevad maapinnad annavad erinevad tulemused. Kas selliseid uuringuid on nende trassialternatiivide valiku juures juba teostatud?

Eling: Uuringuid ei ole veel teostatud, aga need viiakse läbi kui oleme trassialternatiivid välja valinud ja siis me teame, millise pinnasega on tegu. Need uuringud on plaanis läbi viia. Võib tekkida küsimus, et mis uuringuid me veel teeme. Uuringute lähteülesanded, nende koostajad sh teadlased on kõik avalikud. Kogu informatsioon on riigi planeeringute kodulehel avalikult üleval.

Küsimus: Kui sügaval see kaabel peab olema?**Küsimus: Kas olete teadlik, mis Muhu pinna paksus on? Kuidas ta läbi paekivi lähete?**

Eling: Kaabel paigaldatakse 1 m kuni 1,5 m sügavusele. Kuidas paigaldatakse, seda peame ka keskkonnamõjude raames hindama.

Küsimus: Mis on need piirangud, kui kaabel on paigaldatud? Mis sellega kaasneb, mida teha võib?

Eling: Metsamaale kaabli rajamine eeldab metsa raadamist. Põllumaal saab põlluharimisega jätkata. Viljapuu aeda on võimalik rajada, aga see eeldab eelnevat koostööd ja kokkuleppeid Elingiga. Oluline on kui sügavale juured lähevad. Sellest võivad tulla piirangud teatud puuliikide osas.

Küsimus: Teeveeres on valminud maja, kus kogu veevõrk ja elekter tulevad trassi alt läbi. Kuhu lapsed mängima saadan, kui pool hooviala ära kaob?

Eling: Keskkonnamõjusid tulebki hakata nüüd nende küsimuste osas hindama. Võimalik tulem on ka see, et trassi rajamine valitud asukohtadesse ei ole võimalik.

SKPK: Ehitusgeoloogilisi uuringuid ei tehta. Geoloogilised andmed on olemas riiklikes andmeregistrites.

Küsimus: Kas meil Saaremaal ja Muhumaal on ka elektriga ebastabiilne?

Eling: See on kõige odavam ühendus üle saarte. Võrk on juba ülekoormatud. Tarbida saab, aga müümisega oleks juba probleem. Samas võib ka tarbimisega tekkida probleem. Näiteks elektriautode või päikesepaneelide suuremas mahus kasutusele võtmise korral. Sellist liini kavandatakse 60 aasta elueaga – täna ei pruugi veel probleemi olla, aga peame vaatama pikalt ette ja probleemid võivad tekkida.

Küsimus: Milline on täna kahe alajaama vaheline kaugus olemasoleval 110 kV liinil, mis läbi Muhu läheb?

Eling: Ja seal on tagatud piisav kaugus. Õhuliinil ei ole 50 km vaja. Mida madalam on pinge aste, sest pikema liini saab rajada. 330 kV puhul pinge suurem.

Küsimus: Kus meie varustus tuleb? Kas Muhusse tuleb tranformaatorjaam ka?

Eling: Seni on Lihula taganud elektri varustuskindluse. Lihulast tulevad liinid Virtsusse. Siis saaks ka Saaremaa hakata tagama elektrivarustuskindlust. Ühenduspunkt oleks Lääne-Saaremaal. Süsteem kui selline moodustab suurema terviku. Mingil hetkel peab ka Hiiumaa saama parema varustuskindluse. Tuleb paigaldada uued merekaablid. Võibolla 5-10 ajaraamis tuleb ka Hiiumaale rajada 100 kV. 35 kV õhuliin demonteeritakse ja pannakse asemel 110 kV. Investeeringud tehakse väga pikka tulevikku vaadates.

Küsimus: Alajaamade vahekaugused - vahekaugused ida ja lääne saare vahelistel trassidel?

Eling: Õhuliinil ei ole seda piirangut, see on vaid maakaablil. Me jagame Muhu valla mure ja peame vaatama üle selle alternatiivi, mis siia joonistatud on. Viime läbi sotsiaalmajanduslike mõjude hindamise ja rahvaküsitluse.

Küsimus: Kas ma saan õigesti aru, et olemasolev 110 kV on täiesti välistatud?

SKPK: Me vaatame selle trassi uuesti üle. Me olemegi selleks siin, et saada sisendit trasside täpsustamiseks. Oleme saanud tagasisidet vallalt ja maaomanikelt, sh kavandatavate elamute kohta, mille osas me registritest infot ei saa.

Küsimus: Looduskaitsepiirangud on mõlemal trassil?

SKPK: Keskkonnaamet on andnud LKA piirangute osas loa minna läbi looduskaitsealade ja neid variante kaaluda, aga sellega nad ei ole andnud luba, et see kindlasti teostatav on ja Keskkonnaamet seda kooskõlastab. Nad on andnud loa kaaluda, aga selle osas tuleb edaspidi mõjusid hinnata.

Eling: Võib juhtuda, et mõnel juhul riivatakse looduskeskkonna huve nii tugevalt, et trassi kavandamine ei ole sinna võimalik.

SKPK: Neid kohti, kus looduskaitse paneb lisaks elamutele piiranguid peale on päris palju ja tuleb minna seetõttu ringiga. Näiteks Lääne-Saaremaal oleks mõistlik tulla otse, aga vahepeal on linnualad ja tuleb minna ringi. Seal, kus on loodus, ei ole inimesi ja vastupidi. Need ongi rasked valikud, mida peame arvestama.

Eling: Esitage oma ettepanekuid ja saate kirjalikult kõik ka vastused. Peame Muhu vallaga maha istuma, et kuidas leida elluviidav alternatiiv.

Seisukoht: Palun hinnata veekord üle võimalused kasutada olemasoleva liini trassikoridori. Meie, Muhu elanike jaoks ja keskkonnale on seal mõjud kõige väiksemad.**Küsimus: Kas läänerrannikul on alajaamad juba paigas või on võimalik neid veel nihutada, et vahemaad väiksemaks saada?**

SKPK: Linnustiku vaates on ette antud piirang. Peame planeerima rannikust kaugemale kui 2 km, kuna rannik on lindudele oluline toitumis- ja pesitsusala.

Eling: Me sooviksime minna Virtsu, aga sealt ei ole võimalik tulla liinidega Saaremaale. Ka seal on elanikud juba liiga lähedale tulnud koridoridele. Küsimus on, kuidas me saaksime võimalikult kiiresti Võiküla kanti?

SKPK: Võiküla ja Viirelaiu vahel on hüljeste lesila, mida on meil palutud ka vältida. Sellepärast me ka seal oleme trassi osas jõnksu sisse teinud.

Arvamus: Kõigi jaoks on lihtsam kui see läheb merre.

SKPK: Aga merel on ka kriteeriumid, mis piiravad – hülged, kalad, merepõhjaelustik. Me proovime praegu leida parima alternatiivi.

Küsimus: Kas on võimalik täna otsustada, et jätame välja alternatiivi Siniste ja Pädaste? Tehke uuringuid ja tulge kohapeale. Sillatrassi planeeringuga käisime kohapeal ja siis tunnetasid kõik osapooled tegelikku olukorda paremini.

Küsimus: Kuidas on mereuuringute ajakava?

SKPK: Uuringute koostamine algab kohe kui trassid on ettepanekute alusel täpsustatud ja alternatiivid on saadud paika. Viimane uuring peaks valmima käesoleva aasta septembri keskpaigaks. Selle raames tehakse välitöid ja see võta aega.

Arvamus: Koostame seisukoha, et Muhu elanikele on aktsepteeritav alternatiiv, kas merekaabel või olemasolev 110 kV trassikoridor.

Küsimus: Kas see kraav on 25 m lai, mis te kaevate?

Eling: Kraav tehakse kaabli põhiselt, nõ kopa laius. Võib olla ka laiem, aga sõltub pinnasest.

Küsimus: Milline on mõju põhjaveele?

Eling: On vaja teha täiendavaid uuringuid. Elingil on kogemus ehitamisel ka sinna, kus on paas.

Küsimus: Kui tuleb veel ettepanekuid, et unustage see kaabel ära. Palju neid ettepanekuid vaja on, et see teie jaoks ebamugav oleks? Kus see kriteerium läheb, et on piisavalt ebamugav teie jaoks ja loobutakse trassi alternatiivist?

Eling: Esimene eesmärk on leida trass, mida saame võrrelda üle Muhu ja see oleks võimalikult lähedal olemasolevale taristule. Kui ei saa merest minna, siis peab olema alternatiiv.

Küsimus: Miks ei saa merepõhja?

SKPK: Mereelustik piirab. Meil on riiklikud normid, mis sätestavad tingimused hüljeste kaitseks. Läbi lesila ei saa tulla. Kui meil on hüljeste uuringud olemas, siis saame neid tutvustada.

Küsimus: Äkki on võimalik jõnks sisse teha merealal, et vältida lesila alasid?

Eling: Uuringutulemuste põhjal saab ka trassi muuta. See informatsioon võib tekkida ka uuringu käigus.

Küsimus: Kas merekaablit segab madalik või ka sügavik saab olla piiranguks?

Eling: Kaablit on lihtsam paigaldada sügavamale. Suured alused paigaldavad kaableid, mistõttu ei saagi päris mereranda tulla.

Küsimus ja ettepanek: Olemasolev 110 kV. See võiks olla eesmärk, millele planeering otsib lahendust. Võtke siit arutelult kaasa uus lähteülesanne, kuidas leida lahendus, et see läbi Muhu saab trass kulgeda vaid läbi olemasoleva 110 kV koridori. Otsima seda alternatiivi, kuidas see sinna jääb, on see odavam või kallim, aga rohkem kahju ei tohi teha.

Eling: Väga hea ettepanek, võtame selle kaalumiseks kaasa.

Küsimus: Kui te olete suhelnud Keskkonnaametiga, kas siis tõe poolest on olnud kõne all selline võrdlus, et juba olemasoleva trassi mõjutatud LKA ja seni puutumatu LKA võrdlus on võrdväärne?

SKPK: Eeldus on, et kui looduses on juba häiring olemasoleva liini puhul, või kui loodus saab uue häiringu, siis uus on kahjulikum mõjuga. Kui õhuliin läheb üle kaitsealuse taimeliigi, siis see mõju ei ole nii suur, sest on võimalik paigutada nii, et taimeliik ei hävine. Kui läheb üle linnuala, siis on konflikt oluliselt suurem. Keskkonnaamet on öelnud hetkel, et esmane sisend on see, et kuna juba olemasolevaid õhuliine on rajatud läbi LKA-de, siis selleks, et liinid oleksid võrreldavad, ei pea välistama LKA aladega kattumist. Küll aga järgmistes etappides tuleb mõjusid hinnata.

Arvamus: Olemasoleva 110 kV liini puhul te ei ole plaaninud, et uus liin tuua läbi selle. Ei ole aktsepteeritav, et te valite uue asukoha, ilma et oleksite kaalunud olemasolevat koridori.

SKPK: Mõistame teie seisukohta, võtame selle ettepaneku kaasa ja analüüsime seda.

Küsimus: Kuidas ajakava edasi läheb?

Eling: Täna toimub trassialternatiivide avalik arutelu – võtame siit ettepanekud kaasa.

Monika Korolkov Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (edaspidi MKM): Märtsi valime ettepanekute abil välja trassid ja saame alustada uuringutega. Oktoobri lõpuks saame uuringud valmis ja tekib üks trassieelistus. Teavitame sellest kõiki inimesi, kes jäävad eelistatud trassi mõjualasse.

Küsimus: Kuidas on võimalik nii lühikese aja jooksul uuringud valmis teha?

SKPK: Eksperdid on kinnitanud, et on võimalik.

MKM: Me peame seadusest tulenevalt kaaluma 3 trassialternatiivi.

Ettepanek: Kaaluge palun 3 merekaabli alternatiivi.

SKPK: Me oleme kogukonna arvamus kätte saanud. Võtame kaasa meelsuse, et eelistatud variandid on merekaabel või olemasolev 110 kV koridor. Kaalume ja räägime vallaga, joonistame ja arvestame Muhu valla keskkonnaga.

Küsimus: Miks me peame Lätiga arvestama?

Eling: Kõik on üks elektrisüsteem. Mida see ühendus meile juurde annab? Lätiga on meil kolm ühendust. Kaks lõpetavad Lätis ühes alajaamas – kui sellega midagi juhtub, siis on ühendus väga nõrk. Me ei vaheta vaid elektrienergiat vaid ka reservi st saame tõsta väga kiiresti elektritarbimist. Meil peab olema suurem võrk, et tagada igas olukorras elektrienergiaga varustus. Kogu elektrisüsteem ja võrk peab olema tugev.

Küsimus: Kas see planeeritav kaabel ja õhuliin on mõeldud ka meretuuleparkide rajamiseks?

Eling: Uus kavandatav elektriühendus võimaldab võrku lisada igasugust tootmist sh meretuuleparki. Aga see planeering oleks algatatud ka ilma meretuulepargita.

Aasta pärast oleme tagasi teie juures ja tutvustame parimat alternatiivi. Loodame, et leiame läbi koostöö parima ja loodame, et osutub võimalikuks merekaabli rajamine.

Küsimus: Kas see on ka Saaremaale kavandatud tuumajaamaga seotud?

Eling: Ka tuumajaam saab selle võrguga ühenduda vajadusel.

Küsimus: Kas see võrk on piisav, kui nt pooled kasutusel olevatest autodest on elektriautod?

Eling: Seda võrku vaadatakse kogu riigivajaduse vastu. Mitte vaid Saarema ja Muhu elektritarbimise vastu. Riigi tehniline võimsus on 1000 MW. Saaremaal keskmise oktoobri võimsus on 40 MW. Seega katab see kenasti ka elektriautode laadimise. Selleks, et seda ühendust rajada Lätis, on ka vaja alajaama Leedu piiri lähedal. See kõik on osas suuremast süsteemist.

Küsimus: Maaomanikega ei ole lepinguid sõlmitud?

Eling: Lepinguid ei ole sõlmitud. Planeeringu kehtestamine toimub 2026. aastal. Seejärel ei alustata kohe ehitusega. Planeeritakse laiem koridor, aga vaja on jõuda kitsama koridorini. Selleks hakatakse suhtlema maaomanikega, et leida selleks parim viis. Kui on leitud täpne kitsenduste asukoht, siis hinnatakse maa väärtust. Kinnistusraamatusse kantakse sisse, et liin kitsendusena tuleb. Kasutusõigusetasu makstakse. Metsamaa puhul on see 100% maamaksumusest. Kui mets maha võetakse, siis mets jääb maaomanikule. Tee saame rajada nii, kuidas maaomanikule sobivaim. Hästi asukohapõhised kokkulepped tulevad. Kui ka siis ei leita kokkulepet, siis Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet seab erakinnistule sundvalduse. Sundvalduse puhul makstakse ikka kompensatsiooni

Ettepanek: Tulge sõitke Pädaste-Simiste juurest läbi. Vaadake neid teeäärseid kodusid.

Elering: Võtame teie seisukoha kaasa.

Küsimus: Lehes kirjutas et vesinikukaabel tuleb meile ka – kuhu ja kuidas?

Elering: Vesiniku kaablit hakatakse planeerima. Riigi eriplaneeringu taotlus esitatakse 2026. aastal. Ei saa välistada, et saared sinna sisse ei jää

Küsimus: Kas tavainimene näeb kõiki laekunud ettepanekuid?

Elering: Märtsi jooksul koondame kõik ettepanekud, paneme need riigi planeeringute kodulehele üles. Ettepanekute tegijad avalikustatakse umbisikuliselt. Kõik ettepanekud saavad eraldi vastused.

Ettepanek: Kui trassi valikuks läheb, siis palun kaasata omaavalitsused ja külaesimehed?

Elering: Kombinatsioonid on siin erinevad. Riigil on siin suurem huvi, KOV-id on kaasatud aga võib olla, et riigihuvi kaalub kohalikud huvid üle. Soovime leida lahenduse, mis eelistab võimalikult palju ka kohalikke huve, aga me ei saa eelistada üht teisele.

Küsimus: Mis on maakaabli ja merekaabli maksumuse vahe?

Elering: Maakaabli ja merekaabel on sisuliselt sama hind. Õhuliin on ca 10 korda odavam

Ettepanek: Olemasolev trassikoridor – Linnuse küla inimesed kindlasti kaasata.

Elering: Meie eesmärk ei ole tekitada selliseid olukordi, kus ei kaasata puudutatud osapooli.

SKPK: Kui me hakkame muutma trasse, siis tuleb uute puudutatud inimestega rääkida. Siis tuleb uus tähtaeg ettepanekute esitamiseks. Need, kes on ettepanekud juba teinud, ei pea enam samu ettepanekuid uuesti esitama. Kõik ettepanekud on ametlikult vormistatud.

Küsimus: Eesti riigil ja põhivõrgul on seda ühendust vaja. Kui me vaatame, kuidas Soomes elektritootmine toimub – tuumajaamad, sõejaamad ja palju väikeseid koostootmisjaamu. Kas üldse selleks, et täita saarte nõudlust, kas riigis keegi tegeleb sellega, et äkki on see võimalik väike koostootmisjaamaga lahendada?

Elering: Kuressaares on see nii lahendatud – väiketootmine. Eestis vaadatakse kogu riiki tervikuna. Alles nüüd tekkis meil sünkroniseerimise tulemusel võimalus olla ka autonoomne, aga see ei ole mõistlik kuna kogu ühiskond tarbib elektrit ja seetõttu on mõistlik hoida see odavam. Suur võrk tagab odavamad liitumised. Soomes on palju kogukondi, kus on kogukonna peale on kasutusel nt ühine aku. Kui tootmine on odav, siis ostetakse odavat elektrit sinna sisse. Kui on kallis, siis müüakse ja kogukond saab raha. Mingi osa varust hoitakse seal alati sees, kui tekib varustuskindluse probleem.